

*Література*

Александрова Е.Н. Спортивный репортаж как жанр дискурса [Электронный ресурс] Режим доступа [www.lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov\\_2007/19/aleksandrova\\_en.doc](http://www.lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/19/aleksandrova_en.doc) Брандес О.П. Спортивно-информационные речевые жанры в газете «Morning Star» и их грамматико-лексическая характеристика: дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / Оксана Петровна Брандес. – К.: КПИИИ, 1979. – 170 с. Дерепина М.С. Освещение спорта в периодической печати Украины: дис. ... канд. наук по физ. восп. и спорту : 24.00.01 / Марина Сергеевна Дерепина. – К., 2003. – 260 с. Дмитровский З.С. Телевізійна журналістика: навч. посібник: вид. 2-ге / Зенон Євгенович Дмитровський. – Львів: ПАІС, 2006. – 208 с. Дороняева Т.С. О некоторых особенностях повествования в спортивных репортажах // Спорт в зеркале журналистики: (О мастерстве спортивного журналиста) / Сост. Г.Я.Солганик. – М.: Мысль, 1989. – С. 126–134. Дячук В.П. Комунікативна культура прямого телевізійного ефіру: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. культурології: спец. 26.00.01 „Теорія та історія культури” / Валентина Павлівна Дячук. – Київ, 2009. – 19 с. Іваницький А.В. Трудный хлеб телекомментатора // Спорт в зеркале журналистики: (О мастерстве спортивного журналиста) / Сост. Г.Я.Солганик. – М.: Мысль, 1989. – С. 60–69. Кайда Л.Г. Стилистические ресурсы современного спортивного репортажа. // Спорт в зеркале журналистики: (О мастерстве спортивного журналиста) / Сост. Г.Я.Солганик. – М.: Мысль, 1989. – С.110–126. Ким М.Н. Жанры современной журналистики / Ким М.Н. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004. – 336 с. Муратов С.А. Телевизионное общение в кадре и за кадром: учебное пособие [для студ. вузов, обуч. по напр. и спец. “журналистика”] / С.А.Муратов. – М.: Аспект Пресс, 2003. – 201 с. Пронина Е.Е. Психология спорта и психология репортажа // Спорт в зеркале журналистики: (О мастерстве спортивного журналиста) / Сост. Г.Я.Солганик. – М.: Мысль, 1989. – С. 70–91. Семенова О.В. Інтонаційна організація тексту радіорепортажу (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі французької мови): дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Олена Валентинівна Семенова. – К.: КНЛУ. 2005. – 250 с. Сизоненко В.А. Типологические особенности речевого жанра «спортивный репортаж» (на материале британской прессы): автореф. на соиск. учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Виктор Александрович Сизоненко. – Киев, 1985. – 12 с. Солганик Г.Я. О языке спортивной журналистики. // Спорт в зеркале журналистики: (О мастерстве спортивного журналиста) / Сост. Г.Я.Солганик. – М.: Мысль, 1989. – С. 143–157. Шаповал Ю.І. Телевізійний репортаж як жанр і метод документування подій суспільного життя / Ю.І.Шаповал // Телевізійна й радіожурналистика: Збірник науково-методичних праць. – Львів: 2000. – Вип.3. – С. 311–327. Юровский А.Я. Основы телевизионной журналистики: учебное пособие / А.Я.Юровский, Р.А.Борецкий. – М.: Издательство МГУ, 1966. – 337 с. Müller, Torsten An important type of unplanned spoken language: a brief history of spoken commentary in England and Germany // Sbornik Praci Filozoficke Fakulty Brnenske Univerzity Studia Minora Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis № 14, 2008. – Brno Studies in English pp. 63–78. Beck, Daniel and Bosshart Louis. Sports and Media // Communication Research Trends. Volume 22 (2003) pp. 3–27.

**ТХІР М. Б.***(Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова)*

## ПРИНЦИПИ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ ПРОМОВ ПРЕЗИДЕНТА США БАРАКА ОБАМИ

У даній статті розглядається та аналізується промова як жанр політичного дискурсу. Досліджується стиль мови у виступах президента США Барака Обами. Продемонстровано модель організації промови президента.

*Ключові слова:* вступ, виклад аргументу, доведення справи, спростування аргументів, кінцівка, офіційна лексика, розмовна лексика.

**Тхир М. Б. Принципы структурно-семантические организации политической речи президента США Барака Обамы.** В данной статье рассматривается и анализируется речь как жанр политического дискурса. Исследуется стиль речи в выступлениях президента США Барака Обамы. Продемонстрировано модель организации речи президента.

*Ключевые слова:* вступление, изложение аргумента, доведение дела, опровержение аргументов, концовка, официальная лексика, разговорная лексика.

**Tkhir M. Principles of structural semantical organization of US President Barack Obama's political speeches.** The article deals with the analysis of speech as a genre of political discourse. The style of the language is investigated in US President Barack Obama's speeches. The model of the form organization of the president's speeches.

*Key words:* introduction, outline of the argument, proof of the case, anticipation of counter-arguments, conclusion, formal lexicon, informal lexicon

Питанням організації форми промов у політичному дискурсі займались в українській лінгвістиці Гулей М. Д., Гундаренко О. В., у російській лінгвістиці Радченко В. М., Паршина О. Н., Анісімова Т. В., Гофман В. А., у британській – Джонатан Чартеріс. Побудову та стиль мови у промовах президента Барака Обами було досліджено мало, що й спонукало до вибору теми дослідження.

**Об'єктом** дослідження служать публічні виступи Барака Обами. **Предметом** дослідження є особливості стилю мови та структурна організація промов президента.

Кожен політичний лідер намагається справити на себе хороше враження під час свого виступу. Не секрет, що успіх у промові багато у чому залежить від вдалої побудови промови та від правильно підбраного стилю мови у виступі. **Мета** даної статті полягає у тому, щоби показати структурний поділ промов Барака Обами, його мовний стиль на всіх типах виступів та роль цих двох аспектів у створенні його власного іміджу. Матеріалом аналізу служать тексти промов президента США Барака Обами протягом його президентської діяльності. **Завдання** дослідження полягає у виявленні закономірностей організації промов президента Барака Обами та в аналізі стилів мови, який використовує президент у

своїх промовах.

Під політичним дискурсом розуміється зв'язний текст, зумовлений ситуацією політичного спілкування у сукупності з прагматичними, соціологічними, психологічними та іншими факторами. Політичний дискурс актуалізується у таких жанрах як промова політика, інавгураційне звернення президента, політичний документ (указ президента, зміст закону, комюніке), звіти уряду у парламенті, затвердження або обговорення бюджету [Лук'янець 2002, с. 25].

Слід розрізняти монологічне та діалогічне мовлення в політичному дискурсі. В усному політичному дискурсі використовуються такі жанри монологічного мовлення як інавгураційна промова, програмна промова, звернення глави держави до населення з приводу особливої, «кризової» ситуації, вітальна промова з приводу пам'ятної дати або ювілею, вітальне слово, напутнє слово тощо. На відміну від діалогічних жанрів, в монологічних жанрах, як правило, є письмова основа, послаблюється, а часто виключається спонтанність мовлення, тому монологічні жанри характеризують стратегії і тактики мовної поведінки політика [Паршина 2005, с. 55].

Діалогічне мовлення в політичному дискурсі було досліджене більше, тому слід звернути більшу увагу на монологічне мовлення, а саме на політичну промову.

У зв'язку із розвитком сучасних комп'ютерних та телекомунікативних технологій зростає всесторонній доступ до виступів політиків, а відповідно і виникає дедалі більший інтерес до їхніх промов. Створюються сайти з промовами політиків, де можна перечитати їх у повному обсязі, існують численні форуми, де можна проаналізувати та висловити своє критичне ставлення стосовно промови того чи іншого політика.

Політична промова — один із найважливіших видів соціально-політичного красномовства, класичний жанр ораторського мистецтва, до того ж найдавніший. Дієвість політичних промов змушує політиків надзвичайно вдумливо ставитися не лише до їх змісту, а й до форми — мови, стилю, композиції усного або письмового політичного виступу (тексту) [bibl.kma.mk.ua/pdf/posibnuku/208/7.pdf, с. 34].

Напевно ніхто не зможе заперечити той факт, що якісна та ефективна промова того чи іншого політика залежить від вдалої структурної побудови та відповідного стилю ведення виступу політичного лідера відносно певної події.

Для розвитку сучасної риторики чимало відіграла класична промова.

У класичній промові мало відмінність питання структури та стилю. Структура передбачала послідовність компонентів промови. Спочатку виникала потреба заволодіти впливом на аудиторію через *heuristic*, «відкриття», а тоді продовжувати через план (*taxis*). Стилістичні можливості вибору мови були відомі як *lexis* у класичній термінології. *Taxis* чи структура аргументу вмещувала п'ять ступенів: перший був вступ (*exordium*), у якому промовець мав намір здобути прихильність аудиторії. Методи, такі як лестощі чи доброзичливість могли бути орієнтовані як на публіку, так і на промовця. З іншого боку вони могли закликати до поєднання інтересів між мовцем та аудиторією так, як і використання першої особи множини займенників. Наступною стадією був виклад аргументу (*narratio*); після нього була стадія, яка заключалася у наведенні аргументу з прикладами, прецедентами чи аналогіями (*confirmatio*) чи доведення справи (*tractatio* або *probatio*). Потім було спростування аргументів опонента (*refutatio*) і зрештою закінчення (*conclutio*), де мали місце певні форми викликання позитивних емоцій аудиторії [Charteris 2005, с. 4].

Якщо в античності існувала стійка схема основних розділів промови, то сучасна промова відрізняється більш гнучкою схемою розміщення матеріалу [www.academy.gov.ua/ej3/txts/SOCIALNA/06-SACYUK.pdf, с. 5].

При ознайомленні зі змістом американської теорії ораторського мистецтва спостерігається її безсумнівний зв'язок з категоріями класичної риторики, хоча традиційні поняття піддаються переосмисленню і подаються у відмінній термінологічній формі. Одним із важливіших понять американської теорії ораторського мистецтва є категорія результату промови (*effect*). Результат промови розуміється як конкретна зміна у поведінці аудиторії, визваної промовою. Згідно американської теорії, результатом промови може бути інформування, переконання та розвага. Відносно цього в класифікації промов виділяються види інформуючих, переконливих, розважальних промов [Радченко, 17].

Щоб дізнатися яку структурну побудову промов та який стиль мови використовує в своїх виступах президент США Барак Обама, слід детально проаналізувати такі принципи організації промови президента, як композицію та стиль.

Чи не у кожного президента мовний стиль у виступі залежить від офіційності/ неофіційності події, з приводу якої він виголошує промову. У виступах президента Б. Обама за стилем його мову умовно можна розділити на офіційну та розмовну. Стиль Обама дещо відрізняється від попередніх президентів США Рональда Рейгана, Біла Клінтона та Джорджа Буша (молодшого) через його більший акцент на офіційну лексику.

Офіційна мова у виступах президента використовується, як правило, у зверненнях Б.Обами до населення з приводу економічних, кризових ситуацій, при бізнес-зустрічах, на світових та континентальних самітах, міжнародних наукових конференціях. Розмовну мову найбільше можна помітити у Б. Обами при проголошенні церемоніальних промов, а саме похвальних промов (*speeches of presentation*), промов-подяк (*speeches of acceptance*), вітальних промов (*greeting speeches*), вітально-гостьових промов (*speeches of introduction*), дорадчих промов (*speeches of inspiration*), застільних промов (*after-dinner speeches*), пам'ятних промов (*commemorative speeches*) тощо.

Залежно від рівня офіційності мови у виступі та вагомості події змінюється структурна організація побудови промови. Так, у офіційних промовах президент користується, як правило, елементами структури класичної промови.

Свою промову на саміті НАТО з приводу договору "Новий старт" в Лісабоні президент Обама розпочинає з формального привітання *good evening* та вступу, де він посилається на досягнення, які були зроблені у той день США разом з НАТО. Його вступ потенційно розкриває подальший позитивний розвиток змісту промови:

*Good evening, everybody. I just wanted to take a few minutes to talk about the substantial progress that the United States and our NATO allies have made here today* [Remarks by the President on the NATO Summit and the New START Treaty, Lisbon, Portugal, November 19, 2010].

Далі іде виклад аргументу президента, де можна спостерігати низку лексичних одиниць, які використовуються в офіційній мові, а також пасивний стан дієслів, який характерний для такої мови:

*We head into tomorrow's meeting with an alliance that is fully aligned in its vision and approach to collective security for the 21st century. After a year of discussions -- and sometimes debate -- the new Strategic Concept that we are embracing shows that NATO is fully united about the way forward and committing to addressing the full range of security challenges of this century.* [Remarks by the President on the NATO Summit and the New START Treaty, Lisbon, Portugal, November 19, 2010].

Після викладу аргументу слідує доведення справи. В контексті президент Обама спонукає до прийняття договору. І тут президент Обама не відходить від формального стилю своєї промови та використовує такі звороти та дієслова як *I'm pleased to announce, to respond* тощо.

*That's why I'm pleased to announce that -- for the first time -- we've agreed to develop missile defense capability that is strong enough to cover all NATO European territory and populations, as well as the United States. This important step forward builds on the new phased adaptive approach to missile defense that I announced for the United States last year. It offers a role for all of our allies. It responds to the threats of our times.* [Remarks by the President on the NATO Summit and the New START Treaty, Lisbon, Portugal, November 19, 2010].

На закінчення свого виступу Барак Обама дякує усім за плідну співпрацю та ще раз виражає своє захоплення досягненням у Лісабоні за день. При цьому він використовує лексику, яка притаманна офіційному стилю мови.

*So I want to thank all of my fellow leaders for the work that's been done. The progress that we've already made here today gives me great confidence that this will be a landmark summit in Lisbon, where the strong ties between the United States and Europe will continue to grow for years to come.*

*Thanks very much, everybody.* [Remarks by the President on the NATO Summit and the New START Treaty, Lisbon, Portugal, November 19, 2010].

Отже, як видно з аналізу вище наведеного офіційного виступу, президент повертається повністю до популярної в США класичної промови 30-60-тих років ХХ століття, де вивчення ораторського мистецтва виявлялось у ПРИНЦИПЫ Структурно-семантические ОРГАНИЗАЦИИ ПОЛИТИЧЕСКИХ речи президента США БАРАКА ОБАМЫ першу чергу в орієнтації американського ораторства на традиції класичної риторики, на класичні зразки ораторського мистецтва минулого [Радченко, 8].

Завдяки поверненню президента Обами до тенденцій американської класичної риторики та застосуванню офіційної лексики ХХІ століття, його офіційну промову можна назвати офіційною неокласичною.

У наступній своїй застільній промові у Нью-Йорку можна спостерігати вже розмовний стиль мови. Цей стиль супроводжується під час всього виступу. При цьому Барак Обама обирає довільну організацію побудови промови, що свідчить про неофіційність події.

У промові яскраво виражений вступ, який розпочинається розмовним привітанням *hello*, а після того іде початок ведення промови у неформальному стилі.

*Hello New York! Thank you. Thank you. Thank you so much. Thanks, everybody. Everybody, please have a seat.*

*It is wonderful to see so many friends, colleagues, people who have done so much for the country and so much for New York City. It is wonderful to be back in the Big Apple. And this is kind of an intimate affair, so I hope you don't mind I'm going to occasionally go off script.* [Remarks by the President at a DCCC/DSCC

Dinner, New York, September 23, 2010].

Середина промови проходить у неофіційному стилі. Президент спочатку розказує про погане становище економіки за часів попереднього уряду, а згодом переходить до власних досягнень. Потім знову повертається до критики республіканців та своїх здобутків. Це свідчить про непрагнення вибудувати чітку організацію середини своєї промови та про неофіційну обстановку, яка дозволяє президенту довільно розподілити матеріал промови. Про неофіційність цієї частини промови свідчить розмовна лексика:

*Now, it would be one thing if they had meditated after the 2008 election and they said, **boy**, we really **screwed up**. Our ideology doesn't work. It's not serving the interests of the American people. And so they had come back and they had said, **boy**, we've got a whole bunch of new ideas. We realize the error of our ways. We'll work with the President where we can. Where we disagree with him, we'll be part of the loyal opposition.* [Remarks by the President at a DCCC/DSCC Dinner, New York, September 23, 2010].

В заключній частині промови Барак Обама зближує себе з аудиторією, показуючи дружню атмосферу, а також використовуючи займенники *I, you, we*, що знову свідчить про неформальність ведення виступу.

*So I don't know about you, but I'm still fired up. I am still ready to go. (Applause.) And I am going to need every single person out here not just to write checks, but to knock on doors, talk to your neighbors, talk to your friends, talk to your coworkers. If you got a business, talk to your employees. If you work at a business, talk to your employer and tell them that even though times are tough, we're making progress. We remember that North Star. We remember what we're about. We remember what this country is about. If we do that, I'm confident not only are we going to do well in this election -- more importantly, we are going to serve the next generation.*

*Thank you, everybody. God bless you. God bless America.* [Remarks by the President at a DCCC/DSCC Dinner, New York, September 23, 2010].

Звідси видно, що президент Обама у неформальних промовах використовує довільну організацію побудови промови, що неуможливіє створити певну модель організації промови Барака Обама стосовно неофіційних виступів.

**Результати** аналізу організації побудови промов президента Барака Обама свідчать про те, що президент притримується чіткої класичної структури виголошення промови на офіційних зустрічах та повертається до тенденцій американської риторики 30-60-тих років ХХ ст., коли переважала класична риторика. Такій промові повернення до класичної промови у суміші з сучасною офіційною лексикою доцільно дати назву американської неокласичної промови. Його неокласична промова є насичена офіційною лексикою, що робить його політиком, який уміє підтримувати дипломатичні відносини, виражати свою політичну культуру. На неофіційних подіях президент використовує довільний виклад матеріалу, не акцентуючи свою увагу на дотриманні чіткої структури, що неуможливіє визначити модель організації промови президента при неофіційних виступах. На неофіційних зустрічах Барак Обама зближує себе з аудиторією і загалом з народом, що говорить про простоту політичного лідера і його дружні якості.

На основі дослідженого можна побачити широкий спектр лексичних одиниць різних стилів, якими володіє президент, та їх доречне використання з приводу певних подій.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають у порівнянні особливостей виголошення промов Б.Обама та попередніх президентів, інших американських та британських політичних лідерів.

#### *Література*

Лук'янець В. С. Філософія дискурсу // Вісник НАН УКР. – 2002. – №12. – С. 22-28. Паршина О. С. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России. дис. на соиск. уч. ст. док. фил. наук, специальность 10.02.01 – русский язык. – Саратов, 2005. – 324 с. Радченко В. М. Американская наука об ораторском искусстве в ХХ веке. автореф. дис. на соиск. уч. ст. канд. фил. наук, специальность 10.02.19 – общее языкознание, социолингвистика, психолингвистика. – Москва, 1986. – 25 с. Charteris J. Politicians and Rhetoric/ J. Charteris – New York: Black New York – 2005. <http://www.whitehouse.gov>. bibl.kma.mk.ua/pdf/posibnuku/208/7.pdf. [www.academy.gov.ua/ej3/txts/SOCIALNA/06-SACYUK.pdf](http://www.academy.gov.ua/ej3/txts/SOCIALNA/06-SACYUK.pdf)